

Lagutskottets yttrande

1980/81:4 y

över proposition 1980/81:10 om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173), m. m., jämte motioner

Till näringsutskottet

Näringsutskottet har anhängit om lagutskottets yttrande över motionerna 1980/81:13 av Kurt Hugosson (s) och Lennart Pettersson (s) samt 1980/81:42 av Bonnie Bernström m. fl. (fp, s, m, c, vpk) samt proposition 1980/81:10 om ändring i kreditupplysningslagen (1973:1173), m. m., i berörd del.

I propositionen läggs bl. a. fram förslag till ändringar i kreditupplysningslagen (1973:1173). Förslaget grundar sig främst på datainspektionens erfarenheter från tillämpningen av lagen. I sina huvuddelar avses förslaget träda i kraft den 1 juli 1981.

I de två i huvudsak likalydande motioner som utskottet har att yttra sig över kritiserar vissa uttalanden som departementschefen gör i propositionen angående behovet av s. k. äktamakeupplysningar. I motion 1980/81:13 yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om motivuttalandena om äktamakeupplysningar. I motion 1980/81:42 yrkas att riksdagen uttalar att en kreditansökan från ena maken endast skall kunna motivera personupplysning om den creditsökande maken, inte om den andra maken/makan.

Lagutskottet får anföra följande.

Enligt 9 § kreditupplysningslagen i dess nuvarande lydelse får personupplysning inte lämnas ut, om det finns anledning anta att upplysningen kommer att användas av annan än den som på grund av ingånget eller ifrågasatt kreditavtal eller av liknande anledning har behov av upplysningen. Det anförda gäller inte i fråga om offentliggörande av personupplysning i tryckt skrift. Av 11 § framgår att om personupplysning lämnas på annat sätt än genom offentliggörande i tryckt skrift, skall skriftligt meddelande om upplysningens innehåll samtidigt lämnas till den som upplysningen avser.

När det gäller äktamakeupplysningar tillämpades dessa bestämmelser tidigare som framgår av propositionen (s. 57 f.) på det viset, att när personupplysning begärdes om en gift person uppgifter rutinmässigt lämnades rörande båda makarnas ekonomiska förhållanden. Personupplysningskopia enligt 11 § tillställdes endast den av makarna beträffande vilken upplysning hade begärts. Kopian innehöll även uppgifterna om den andre maken.

I den departementspromemoria (Ds Ju 1979:8) Kreditupplysning och inkasso som ligger till grund för propositionen uttalades att den praxis som sålunda tillämpats inte kunde anses förenlig med vare sig 9 eller 11 §

kreditupplysningslagen. Vidare konstaterades att de uppgifter som lämnas för den make som inte omfrågats utgör en personupplysning avseende denne, varför reglerna i 9 och 11 §§ är tillämpliga även på dessa uppgifter. I promemorian underströks att personupplysning rörande den andre maken inte utan vidare borde få lämnas ut så snart upplysning begärdes om en gift person. Vissa i promemorian uppställda förutsättningar borde vara för handen innan sådan uppgift kunde begäras. I promemorian framhölls att den önskvärda åtstramningen av tidigare tillämpad praxis inte fordrade någon ändring av 9 §. Åtstramningen kunde åstadkommas genom att datainspektionen i sin egenskap av tillsynsmyndighet utfärdade anvisningar för tillämpningen av 9 § när det gäller upplysningar om den kreditsökandes make.

Datainspektionen har den 4 oktober 1979 utfärdat vissa föreskrifter för tillämpning av 9 och 11 §§ kreditupplysningslagen (datainspektionens författningssamling, DIFS 1979:1). I dessa föreskrifter, som skall iakttas fr. o. m. den 1 januari 1980, anges att personupplysning om en gift person inte får innehålla kreditupplysningsinformation om den andra maken. Om makarna har likalydande adress får uppgift däremot lämnas om den andra makens namn och personnummer. Föreligger behov av personupplysning om båda makarna, får upplysning lämnas ut om var och en av dem. Enligt föreskrifterna skall sådant behov anses föreligga när makarna söker kredit (eller motsvarande) gemensamt.

I propositionen föreslås att 9 § ändras så att undantagsregeln om offentliggörande i tryckt skrift kommer att omfatta även offentliggörande av personupplysning i sådana stenciler m. m. som enligt 1 kap. 5 § tryckfrihetsförordningen jämställs med tryckt skrift. Dessutom görs ett par redaktionella justeringar i lagrummet.

Departementschefen gör i propositionen vissa uttalanden angående tolkningen av 9 § (s. 60 f.). Sammanfattningsvis innebär dessa uttalanden följande: Personupplysning rörande make – som inte själv är kreditsökande e. d. – får lämnas ut endast på särskild begäran och bara om beställaren kan anses ha ett beaktansvärt behov av upplysningen. Det innebär att äktamakeupplysning inte bör få lämnas ut i fall då det är fråga om endast en mindre kredit e. d. Endast i undantagsfall bör det komma i fråga att äktamakeupplysning lämnas när makarna inte är sammanboende. Datainspektionen bör med stöd av 7 § kreditupplysningskungörelsen utfärda närmare föreskrifter för tillämpningen av paragrafen i de nu berörda hänseendena.

I motionerna anförts bl. a. att departementschefens uttalanden utgör ett exempel på lagstiftning genom motivuttalanden i efterhand, något som enligt motionärerna inte bör få förekomma. De vänder sig också mot den faktiska innebörden av uttalandena och anser att den i propositionen förordade tillämpningen av lagen skulle motverka strävan efter ekonomisk jämställdhet mellan könen. En make bör inte, enligt vad som anförts i motionerna,

ekonomiskt kunna binda den andre maken utom såvitt avser s. k. hushållsgäld.

Utskottet konstaterar för sin del till en början att gällande rätts ståndpunkt således är att personupplysning om gift person inte får innehålla kreditupplysningsuppgift om den andre maken. Om makarna har samma adress får dock upplysning lämnas om den andre makens namn och personnummer. Föreligger det ett legitimt behov av personupplysning om båda makarna skall därför personupplysning lämnas om var och en av dem. Ett sådant legitimt behov anses enligt datainspektionens anvisningar föreligga om båda makarna söker kredit (eller motsvarande) gemensamt. Inspektionens anvisningar kan förstås så att när gift person ensam söker kredit, kreditgivaren inte skall anses ha behov av personupplysning även rörande den andre maken.

De ovan redovisade uttalandena i propositionen syftar till att få till stånd en tillämpning av 9 § som innebär att personupplysning skall få lämnas om make som inte är kreditsökande om vissa bestämda omständigheter föreligger. Detta syfte har dock inte kommit till uttryck i lagtexten.

Giftermålsbalkens regler hygger på principen att makarna är två självständiga individer. Var och en äger sin egendom men har gifterätt i den andre makens egendom. I sakens natur ligger att var och en äger sin enskilda egendom. Makarna kan fritt förvalta sin egendom och även ta upp krediter, som han eller hon själv svarar för. Något medgivande av den andra maken fordras inte utom i vissa speciella undantagsfall. Vare sig egendomen är enskild eller gifterättsgods gäller att den ene makens egendom inte kan tas i anspråk för täckande av den andre makens skulder, vilket naturligtvis inte hindrar att sådan skuldtäckning kan ske på frivillig väg. Ett undantag från principen om separat gäldansvar kan föreligga i fråga om s. k. hushållsskulder enligt 5 kap. 12 § giftermålsbalken. Enligt detta stadgande får var och en av makarna med förpliktande verkan även för den andra maken ingå sådana rättshandlingar för den dagliga hushållningen eller barnens uppfostran, som brukar företas för sådana ändamål. Den make som inte ingår avtalet anses enligt huvudregeln vara förpliktad genom detta om inte annat framgår av omständigheterna.

Enligt utskottets mening måste det anses mest förenligt med giftermålsbalkens syn på makarna som två självständiga individer att en kreditansökan från en make inte föranleder att personupplysning inhämtas om den andre maken. Även om en kreditgivare kan anses ha ett visst intresse av att få upplysning om den andres ekonomi har han följaktligen inte ett sådant legitimt behov av personupplysning om maken som krävs enligt 9 § kreditupplysningslagen. Utskottet delar således motionärernas uppfattning på denna punkt.

Av det anförda framgår att utskottet ansluter sig till den ovannämnda tolkningen av datainspektionens anvisningar, nämligen att personupplysning inte får inhämtas om make som inte är kreditsökande. Enligt utskottets mening bör anvisningarna dock förtydligas så att detta förhållande klart

framgår av anvisningarna. Utskottet vill tillägga att kreditupplysningslagstiftningen inte kan anses lägga hinder i vägen för att äktamakeupplysningar inhämtas när den kredit, beträffande vilken upplysning söks, kan anses hänförlig till hushållskostnader enligt 5 kap. 12 § giftermålsbalken. Skulle tillämpningen av gällande bestämmelser framgent visa sig medföra nackdelar för de kreditsökande och kreditgivaren får det ankomma på regeringen att framlägga förslag till ändrade bestämmelser i kreditupplysningslagen i detta hänseende.

Stockholm den 27 november 1980

På lagutskottets vägnar

BERNT EKINGE

Närvarande: Bernt Ekinge (fp), Stig Olsson (s), Elvy Nilsson (s), Joakim Ollén (m), Arne Andersson i Gamleby (s)*, Martin Olsson (c), Olle Aulin (m), Owe Andréasson (s), Marianne Karlsson (c), Bengt Silfverstrand (s), Margot Håkansson (fp), Margareta Gard (m), Stina Andersson (c), Ingrid Segerström (s) och Lars Hedfors (s)*.

* Ej närvarande vid yttrandets justering.